

Kulin László

A gyermek és a szülő jogai és kötelességei

A követelménymodul megnevezése:
Gyermekellátási alapfeladatok

A követelménymodul száma: 1868-06 A tartalomlelem azonosító száma és célcsoportja: SzT-003-50

A GYERMEK ÉS A SZÜLŐ JOGAI ÉS KÖTELESSÉGEI

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

2003-ban 3 kiskorú gyermeket utaltak Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a gyermekvédelmi szakellátás keretében működő átmeneti gyermekotthonba. A család egy másik rokon családdal lakott egy kistelepülés elhagyott bakterházában a helyi vasútállomáson. Összesen 10-en laktak egy szobában. A gyermekek felügyelet nélkül sokat mozogtak, sokszor zaklatták a vonatra várakozókat. A helyi önkormányzat úgy döntött megszünteti ezt a lehetetlen helyzetet. Elbontotta a leromlott bakterházat, a gyermekeket pedig gyermekvédelmi gondoskodásba utalta. A gyermekek apja 25 évet ült korábban emberölésért. A gyermekotthonban rendszeresen látogatták ugyan a szülők a gyermekeket, de az apa agresszív fellépésével rendszeresen fenyegette az ott dolgozó gyermekvédelmi szakembereket. A gyermekek is elhanyagoltak, szocializálatlanok és agresszívek voltak, meg kellett kezdeni reszocializációjukat a gyermekfelügyelőknek, nevelőknek. A vérszerinti szülőkkel való kapcsolatot is harmonizálni kellett a kapcsolattartások során. Kérdésként merül fel, hogy a gyermekvédelem (gyermekjóléti szolgálat) apparátusa talált volna-e hatékonyabb választ a család helyzetének rendezésére, mint lakóhelyük elbontása.

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

1. A gyermekek jogai

Az emberi jogoknak 3 generációját különböztetjük meg. Első generációs emberi jogok a polgári és a politikai jogok (gondolat, lelkiismeret, vallásszabadság, szólásszabadság). A második generációs emberi jogok a gazdasági, szociális és kulturális jogok. A harmadik generációs emberi jogok a szolidaritási jogok (egészséges környezethez való jog, diszkriminációval szembeni védelem).

A gyermeknek joga van a testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, egészséges felnevelését és jólétét biztosító saját családi környezetben való nevelkedéséhez.

A gyermeknek joga van:

- Ahhoz, hogy segítséget kapjon a saját családjában történő nevelkedéshez, személyiségének kibontakozásához, a fejlődését veszélyeztető helyzet elhárításához, társadalomba való beilleszkedéséhez

- Fogyatékos, tartósan beteg gyermeknek joga van a fejlődését és személyisége kibontakoztatását segítő különleges ellátáshoz
- Ahhoz, hogy fejlődésére ártalmas környezeti és társadalmi hatások, valamint az egészségre káros szerek ellen védelemben részesüljön
- Emberi méltósága tiszteletben tartásához, bántalmazással, fizikai, szexuális vagy lelki erőszakkal
- Az elhanyagolással és az információs ártalommal szembeni védelemhez

A gyermek nem vethető alá kegyetlen, embertelen, megalázó testi fenyegetésnek, büntetésnek vagy bánásmódnak, – ahhoz, hogy a médiában fejlettségének megfelelő, ismeretei bővítését segítő, magyar nyelv és kultúra értékeit őrző műsorokhoz hozzáférjen, továbbá, hogy védelmet élvezzen az olyan káros hatásokkal szemben, mint gyűlöletkeltés, az erőszak és a pornográfia.

A gyermek szüleitől vagy más hozzátartozóitól csak saját érdekében, törvényben meghatározott esetekben és módon választható el. A gyermeket kizárólag anyagi okból fennálló veszélyeztetettség miatt nem szabad családjától elválasztani.

A gyermeki jogok a második generációs emberi jogokhoz tartoznak. Jelen formájukat az a Gyermek jogairól szóló 1989. november 20.-án New Yorkban kelt Egyezmény szabályozza.

Az egyezmény vezérelve a gyermek mindenek felett álló érdekét (the child's best interest) hangsúlyozza. E szerint minden gyermeket érintő döntésben a gyermek érdekei az elsődlegesek, az adott helyzetben a megadható legtöbb jogot kell biztosítani számára, a döntésben a gyermek legjobb érdekét kell előnyben részesíteni.

Az egyezmény a gyermekek jogairól a következő alapjogokat fogalmazza meg:

- Minden gyermeknek joga van a szeretetre és gondoskodásra.
- Minden gyermek egyenlő.
- Minden gyermeknek joga van a megfelelő egészséges enivalóhoz.
- Minden gyermeknek joga van az oktatáshoz.
- Minden gyermeknek joga van az egészségügyi ellátáshoz.
- Minden gyermeknek joga van a játékhoz.
- A gyermekeket nem szabad dolgoztatni.
- A gyermekeket nem szabad elhanyagolni.
- A gyermekek nem válhatnak háború áldozatává.
- A gyermekek nem válhatnak szexuális visszaélés áldozatává.
- A gyermekeknek joguk van kifejezni saját véleményüket.
- A gyermekeknek joguk van saját vallásukat gyakorolni.
- A gyermekeknek joguk van a másokkal való együttlétre.
- A gyermekeknek joguk van az információhoz.
- A családon kívül élő gyermekeknek joguk van a speciális védelemhez.
- A menekült gyermekeknek joguk van a speciális segítséghez.
- A fogyatékkal élő gyermeknek joguk van a speciális gondozáshoz.

- A törvénnyel összeütközésbe kerülő gyermekeket megilleti a külön segítség.

Hazánkban a gyermeki jogok a következő jogi formákban kerültek lefektetésre:

1. Az Alkotmány
2. A Gyermekvédelmi Törvény (1997. évi XXXI. Törvény)
3. A Családjogi Törvény (1952. évi IV. törvény)
4. A Munka Törvénykönyve
5. A Közoktatási Törvény (1993. évi LXXIX. Törvény)
6. Egészségügyi Törvény (1997. évi CLIV. Törvény)
7. Büntető igazságszolgáltatás

Az ENSZ tagállamai sorában azon országok közé tartozunk, ahol a nemzeti jogalkotás és a belső jogrendszer megfelel az előírásoknak, így a gyermekjóléti és gyermekvédelmi rendszer eleget tesz a nemzetközi dokumentumokban felállított követelményeknek

2. A gyermekek kötelességei

A gyermekek kötelességteljesítését csak abban az esetben lehet számon kérni, ha a nevelésük során lehetőségük volt elfogadni és szeretni saját magukat és a környezetükben élőket. Ha nem tanulhatta meg a gyermek, hol vannak a határok, melyek a szabályok az életben, akkor nem várható el tőle, hogy ezek szerint viselkedjen.

A gyermek kötelessége:

- Gondozása, nevelése érdekében szülőjével vagy más törvényes képviselőjével, gondozójával együttműködjön.
- Képességeinek megfelelően tegyen eleget tanulmányi kötelezettségeinek.
- Tartózkodjék az egészségét károsító életmód gyakorlásától és az egészségét károsító szerek használatától

A gyermekjóléti és gyermekvédelmi intézmények házirendje a gyermek életkorához, egészségi állapotához, fejlettségi szintjéhez igazodva állapítja meg a gyermekek jogai gyakorlásának és kötelességei teljesítésének szabályait. Az intézmény házirendjét az intézményben jól látható helyen ki kell függeszteni, és gondoskodni kell annak megismertetéséről. A gyermeki jogok védelme minden olyan természetes és jogi személy kötelessége, aki a gyermek nevelésével, oktatásával, ellátásával, ügyeinek intézésével foglalkozik.

Vannak rizikófaktorok, melyek veszélyeztetik, hogy a gyermek kötelességét végre tudja hajtani. Ezek pedig:

- Saját személyiségében rejlő rizikófaktorok (szökös, agresszív, befolyásolható)
- Antiszociális viselkedés (nem képes közösségekbe beilleszkedni)
- Drogos barátok (ő maga is drogozni fog)
- Iskolai kudarcok, eredménytelen tanulás (szülőnek, törvényes képviselőnek segíteni kell a felzárkózást)

- Iskolai tevékenységekben (sport, kirándulás) való részvétel hiánya (nincs így sikerélménye az iskolában)
- A droggal való rokonszenvezés (a droghasználat személyiségromboló hatású)
- Barátok befolyása (a kortárscsoport minősége meghatározó)
- Kimaradás az iskolából (rossz társaságba keveredhet és bűncselekménybe)
- Családi problémák (családon belüli erőszak személyiségromboló hatású)
- Labilis személyiség (könnyen igent mond deviáns tevékenységekre)

A szülők, valamint a gyermekekkel foglalkozó gyermekvédelmi szakemberek feladata, hogy e tényezőket kompenzálják, neveljék a gyermeket oly módon, hogy hasznos tagja lehessen a társadalomnak.

A Gyermekvédelmi törvény szerint a gyermeki jogok védelme minden olyan természetes és jogi személy kötelessége, aki a gyermek nevelésével, oktatásával, ellátásával, ügyeinek intézésével foglalkozik. A Gyermekvédelmi törvény a gyermek alkotmányos jogainak védelmének feladatával megbízza az állampolgári jogok országgyűlési biztosát, kezdeményezi a család és gyermeki jogok miniszteri biztos hivatalának felállítását, a gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő gyermek jogainak védelme és e jogok érvényesítése érdekében működteti a gyermekjogi képviselő intézményét.

A gyermeki jogok védelme és hatékonysága a jogok képviseletének többfokozatú megjelenítését igényli:

- Társadalmi képviselet szintje (a társadalom viszonya a gyermekhez)
- Törvényhozás szintje (nemzetközi elvárások)
- Adminisztratív képviselet (a megvalósítás intézményei)
- Személyes, egyéni képviselet (a megvalósítás szakemberei)
- Gyermekek önképviselet

Az ENSZ tagállamai sorába azon országok közé tartozunk, ahol a követelmények nagy része a tételes rendelkezésekben szerepel. A nemzeti jogalkotás és a belső joggyakorlat megfelel az előírásoknak, így a gyermekjóléti és gyermekvédelmi rendszer a jogalkotást tekintve alapvetően eleget tesz a nemzetközi dokumentumokban a gyermekfelállított követelményeknek és kívánalmaknak. Fontos a legelhanyagoltabb területeken a gyermeki jogok biztosításának erősítése (szociális biztonsághoz való jog, elhanyagolással, bántalmazással szembeni védelem joga, kisebbségben élő gyermekek jogainak bővítése stb.)

Szükséges lenne egy átfogó, a gyermeki jogok biztosítását szolgáló integrált nemzeti politika, az Egyezmény elvárásai szerint szabályozott feladatok teljes körű megvalósítása és ennek ellenőrzése, az Egyezmény elveinek és rendelkezéseinek a társadalom széles körében történő megismertetése, a szakemberek ennek megfelelő képzése, a gyermeki jogok iskolában történő oktatása.

3. A szülők jogai és kötelességei

A gyermek szülője jogosult és köteles arra, hogy a gyermekét családban gondozza, nevelje és a gyermeke testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges feltételeket:

- Különösen a lakhatást, étkezést, ruházattal való ellátást
- Valamint az oktatáshoz és az egészségügyi ellátáshoz való hozzájutást biztosítsa.

A gyermek szülője jogosult arra, hogy a gyermeke nevelkedését segítő ellátásokról tájékoztatást, neveléséhez segítséget kapjon.

A gyermek szülője jogosult és köteles gyermekét annak személyi és vagyoni ügyeiben képviselni.

Köteles:

- gyermekével együttműködni
- gyermekét az őt érintő kérdésekről tájékoztatni, véleményét figyelembe venni
- gyermekének jogai gyakorlásához iránymutatást, tanácsot és segítséget adni
- gyermeke jogainak érvényesítése érdekében a szükséges intézkedéseket megtenni
- a gyermeke ellátásában közreműködő személyekkel és szervezetekkel, hatóságokkal együttműködni

A szülői kötelességek felsorolása jó alkalom arra, hogy hangsúlyozzuk, a szülő jogosult arra, hogy a gyermeke neveléséhez minden segítséget megkapjon és tájékoztassák azokról az ellátásokról, amelyekre jogosult.

Sajátos a helyzet akkor, ha gyermek gyermekvédelmi gondoskodásba kerül.

A gyermekvédelmi gondoskodásba vett gyermek szülője jogosult arra, hogy:

- a gyermeke gondozójától, gyámjától, hivatásos gyámjától a gyermeke elhelyezéséről, neveléséről, fejlődéséről rendszeres tájékoztatást kapjon
- a gyámhivataltól gyermeke gondozási helyének megváltoztatását kérje
- a gyermeke családba történő visszahelyezése érdekében a települési önkormányzattól a nevelésbe vétel okának elhárításához, a körülmények rendezéséhez, a gyermek családba való visszahelyezéséhez segítséget kapjon
- a gyermeke sorsát érintő lényeges kérdésekben meghallgassák

A gyermekvédelmi gondoskodásba vett gyermek szülője jogosult és köteles:

- A gyermeke gondozását ellátó személyekkel, intézményekkel együttműködni
- A gyermekével kapcsolatot tartani

Köteles:

- Minden tőle elvárható megtenni gyermeke családba történő visszahelyezéséért
- Tiszteletben tartani a nevelőszülő családját és otthonát, az intézményben dolgozó személyeket, köteles betartani az intézmény rendjét
- Gyermeke ellátásáért gondozási díjat fizetni

4. A szülői felügyeleti jog tartalma

A szülői felügyeleti jog jelenti a kiskorú gondozását, nevelését; törvényes képviselőnek jogát és kötelezettségét; vagyonának kezelését; gyámnevezés és a gyámságból való kizárás jogát.

A szülői felügyelet szabályai a szülő és a gyermek közötti viszony lényeges elemeit határozzák meg. A jogviszony alanya a gyermek, akinek feltétlen joga van a gondozásra, nevelésre, törvényes érdekeinek védelmére.

1. Gondozás, nevelés:

A gyermek elhelyezéséről a szülők önmaguk döntenek. A szülőnek gondoskodnia kell a gyermek állandó lakhatásáról. A 16 életévet betöltött kiskorú a szülői házat a gyámhatóság hozzájárulásával, a szülők beleegyezése nélkül is elhagyhatja

A szülői felügyeletet gyakorló szülők jogosultak meghatározni, milyen életpályára készüljön a gyermek. Minden esetben a gyermeket is meg kell hallgatni.

A fiatal munkát vállalhat, ha 16. életévét betöltötte, és törvényes képviselője hozzájárul.

2. Törvényes képviselő

A szülői felügyeletet gyakorló szülőnek joga és kötelessége, hogy kiskorú gyermekét mind személyi, mind vagyoni ügyeiben képviselje. A kiskorú törvényes képviselőre azért van szükség, mert a gyermek 14. életévének betöltése előtt cselekvőképtelennek minősül. Vannak olyan jognyilatkozatok, melyek csak a gyámhatóság jóváhagyásával érvényesek. Ide tartoznak:

- a kiskorú tartására
- a gyermeket megillető örökség visszautasítására
- a gyermektulajdonában álló ingatlan elidegenítésére, megterhelésére
- a gyermek vagyonának közcélra történő felajánlására
- a gyermek részére adott ajándék visszautasítására tett nyilatkozatok.

3. Vagyonkezelés

A szülői felügyeletet gyakorló szülő joga és kötelessége, hogy a gyermek minden olyan vagyonát kezelje, amely nincs a kezelése alól kivéve. A szülők a gyermekek vagyonát biztosítékadás és számadási kötelezettség nélkül kezelik.

4. Gyámrendelés és a gyámságból kizárás joga

A szülőknek elidegeníthetetlen joga, hogy haláluk esetén megnevezzék azt a személyt, aki gyermekük gyámja legyen, illetve kizárják a szóba jöhető személyek közül azokat, akikkel nem értenek egyet.

A GYÁMSÁG

A gyámság a szülői felügyelet helyettesítő jogintézménye. Az a gyermek, aki nem áll szülői felügyeleti jog alatt, gyámság alatt áll. Ha a szülők nem élnek vagy nem alkalmasak gyermekük nevelésére, gondozására, törvényes képviselőtének ellátására, gondoskodni kell olyan személyről, aki ezeket a feladatokat ellátja.

A gyermek érdeke, hogy a szülői felügyelet megszűnte után minél rövidebb időn belül, személyes és vagyoni érdekeinek védelmére gyámság alá kerüljön. A gyámhivatal a gyámrendelésről mind hivatalból, mind kérelemre intézkedhet.

A gyámhivatalnak a gyámrendelés előtt meg kell vizsgálnia, hogy:

- Van-e a gyermeknek nevezett gyámja, illetőleg olyan rokona, aki gyámul rendelhető
- Kinek a gondozásában van a gyermek, és szükséges-e elhelyezése, tartása, gondozása érdekében soron kívüli intézkedés
- A gyermeknek van-e vagyona, szükség van-e a vagyon megóvása érdekében azonnali intézkedésre
- Van-e olyan személy, akit mind a közeli rokonok, mind a gyermek javasol
- Viselhet-e gyámságot a gyámnak jelölt személy
- Alkalmas-e a jelölt személy a gyámi tisztt ellátására

A gyám jogai és kötelességei:

- A gyám eltérő rendelkezés hiányában a gyámság alatt állónak gondozója, vagyonának kezelője és törvényes képviselője. A Családjogi törvény a gondozás, vagyonkezelés, a törvényes képviselő körében a gyámot azokkal a jogokkal és kötelezettségekkel ruházza fel, mint a szülői felügyeletet gyakorló szülőt. A szülőnek azonban e jogok gyakorlásában és kötelezettségek teljesítésében nagyobb önállósága van, mint a gyámnak.
- A gyám a gyámhatóság rendszeres felügyelete és ellenőrzése alatt áll.
- A gyámhivatal a gyám jogkörét megváltoztathatja, intézkedéseit megváltoztathatja. A gyámnak a gyermek gondozása, törvényes képviselőtének ellátása tekintetében rendszeres beszámolási, a vagyonkezelésről évente számadási kötelezettsége van. A gyám a gyermek vagyonának kezelésében ugyanolyan gondosságra köteles, mint amelyet a saját ügyeiben tanúsít. A gyám minden olyan kárért felel, amelyet kötelessége megszegésével a gyámoltjának vétkesen okozott.
- A gyermek hozzátartozói a gyámi tisztség ellátásához észrevételt tehetnek, gyámhivatal, bíróság előtt a gyermek érdekében felléphetnek.
- A gyámhivatal a gyermek bármely rokonának kérelmére eljárást indíthat a gyámi intézkedés felülvizsgálatára
- A gyámság alatt álló kiskorú megfelelőbb elhelyezésének érdekében a szülők, nagyszülők, nagykorú testvér, szülő testvér pert indíthat.

5. Gyermekek és fiatalok büntethetősége

Magyarországon is a büntetőjogrendszeren belül kialakult a fiatalok büntetőjogi felelősségi rendszere.

A fiatalok felelősségre vonásának elsődleges célja a nevelés, így a szankciórendszerben központi helyet foglalnak el a nevelőintézkedések. A feladat a megelőzés és a reszocializációban való közreműködés. Az intézkedéseknek olyanoknak kell lenniük, hogy megelőzzék újabb bűncselekmények elkövetését.

A fiatalokat büntető igazságszolgáltatásnak a következő alapelveknek kell megfelelniük:

- a büntethetőség korának alsó határát nem szabad túl alacsonyan megállapítani
- tisztességes, emberi és eredményes bánásmód szükséges a törvénnyel összeütközésbe került fiatalokkal
- a felnőttektől eltérő anyagi jogi és büntetés-végrehajtási szabályok vonatkoznak a fiatalok elkövetőkre
- a humanizáció, a fiatal érdekének elsődlegessége
- a speciálprevenció (cél a megelőzése a további cselekményeknek)
- a nevelési cél
- a tett arányosság szem előtt tartása mellett a tettes központú ítélkezés
- a bűncselekmény súlyán alapuló személyiségarányos szankció
- a fiatalok ügyében hozott döntések elsősorban alternatív szankciók legyenek, melyek lehetőleg mellőzzék a családi környezetből való kiemelés
- a szabadságelvonás, szabadságelvonással járó intézkedés (javítóintézeti nevelés), előzetes letartóztatás alkalmazására csak végső esetben kerüljön sor
- a nevelési elv alkalmazása ne járjon együtt a határozatlan időtartamú szankciók kiszabásával
- az intézményekben elhelyezett fiatalok védelemben részesüljenek
- speciálisan képzett, a felnőttektől független igazságszolgáltatási szervezet alakuljon ki
- a fiatalok ügyeiben vegyék igénybe állami és társadalmi szervezetek segítségét
- A büntetőjogi felelősség alsó korhatára 14 év, ez megfelel az ENSZ ezzel kapcsolatos ajánlásainak

A fiatalokra kiszabható szankciók:

Főbüntetések: szabadságvesztés, közérdekű munka, pénzbüntetés.

Mellékbüntetések: közügyektől való eltiltás, foglalkozástól való eltiltás, járművezetéstől való eltiltás, kitiltás, kiutasítás, pénzmellékbüntetés.

Intézkedések: megrovás, próbára bocsátás, javítóintézeti nevelés, kényszergyógykezelés, elkobzás, pártfogó felügyelet.

Szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazni csak akkor lehet, ha a büntetés célja más módon nem érhető el.

A pártfogó felügyelet a bűncselekményt elkövetők ellenőrzését, irányítását, társadalomba beilleszkedésük segítségét szolgáló olyan intézkedés, melyet más jogintézményhez kapcsolódóan lehet elrendelni. A pártfogó feladata, hogy tartalommal töltsen meg az intézményt és ne bagatellizáljon el bűncselekményeket.

ÖSSZEFOGLALÁS

A gyermekek, és a szülők jogait az 1997-ben megjelent Gyermekvédelmi Törvény szabályozza. Ez olyan átfogó jogszabály, amely közel egy évszázad után lehetőséget teremtett egy egységes szemléletű és minden területre kiterjedő szabályozás megalkotására. Ez a törvény mindenben harmonizál a gyermekek jogairól szóló New Yorki Egyezményvel.

Az elvégzendő tevékenység szemlélete egységes: ha a szülők nem tesznek, vagy nem tudnak mindent megtenni a körülmények javítására, a veszélyhelyzet elhárítására, akkor segíteni kell a családnak abban, hogy emberi körülmények között élhessenek, és képesek legyenek a gyermekek felnevelésére a családban.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

Tekintse át, és jegyezze le, hogy a gyermekek és szülők milyen jogai sérültek, amikor az adott családnál elbontották a bakterházat és hajléktalanná vált a család.

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Írja le, hogy Gyermekvédelmi törvényünk szerint, melyek a gyermekek alapvető jogai!

Írja le, milyen generációi vannak az emberi jogoknak és mondjon rájuk példát!

Írja le, miről szól a New Yorki Egyezmény, mi a vezérelve?

Írja le, milyen alapjogokat fogalmaz meg az Egyezmény?

2. feladat

Sorolja fel, milyen kötelességei vannak a gyermeknek a társadalommal, környezetével szemben?

Sorolja fel, melyek azok a rizikófaktorok, melyek veszélyeztetik a gyermek kötelességteljesítését?

Írja le, milyen sajátosságai vannak az 1997. évi XXXI. Törvénynek!

3. feladat

Sorolja fel, milyen kötelességei vannak a szülőnek a gyermekkel szemben!

Sorolja fel, mire jogosult a szülő, ha gyermeke gyermekvédelmi gondoskodásba került?

4. feladat

Írja le, milyen lényeges elemei vannak a szülői felügyeleti jognak, magyarázza azokat!

Írja le, mit jelent a gyámság intézménye!

Írja le a gyám jogait és kötelességeit, és azt mit jelent a gyámság felügyelete!

5. feladat

Írja le mi, a célja a fiatakorúak felelősségre vonásának!

Sorolja fel, milyen alapelveknek kell megfelelnie a fiatakorúakat büntető igazságszolgáltatásnak!

Írja le a fiatalkorúkra kiszabható szankciókat, soroljon fel példákat!

MEGOLDÁSOK

1. feladat

Írja le, hogy a gyermekvédelmi törvényünk szerint, melyek a gyermekek alapvető jogai!

A gyermeknek joga van:

Ahhoz, hogy segítséget kapjon a saját családjában történő nevelkedéshez, személyiségének kibontakozásához, a fejlődését veszélyeztető helyzet elhárításához, társadalomba való beilleszkedéséhez. Fogyatékos, tartósan beteg gyermeknek joga van a fejlődését és személyisége kibontakoztatását segítő különleges ellátáshoz. Ahhoz, hogy fejlődésére ártalmas környezeti és társadalmi hatások, valamint az egészségre káros szerek ellen védelemben részesüljön. Emberi méltósága tiszteletben tartásához, bántalmazással, fizikai, szexuális vagy lelki erőszakkal. Az elhanyagolással és az információs ártalommal szembeni védelemhez A gyermek nem vethető alá kegyetlen, embertelen, megalázó testi fenyegetésnek, büntetésnek vagy bánásmódnak, – ahhoz, hogy a médiában fejlettségének megfelelő, ismeretei bővítését segítő, magyar nyelv és kultúra értékeit őrző műsorokhoz hozzáférjen, továbbá, hogy védelmet élvezzen az olyan káros hatásokkal szemben, mint gyűlöletkeltés, az erőszak és a pornográfia. A gyermek szüleitől vagy más hozzátartozóitól csak saját érdekében, törvényben meghatározott esetekben és módon választható el. A gyermeket kizárólag anyagi okból fennálló veszélyeztetettség miatt nem szabad családjától elválasztani.

Írja le, milyen generációi vannak az emberi jogoknak és mondjon rájuk példát!

Az emberi jogoknak 3 generációját különböztetjük meg.

Első generációs emberi jogok a polgári és politikai jogok (pl.: vallás, szólásszabadság)

Második generációs emberi jogok a gazdasági, szociális és kulturális jogok (például: gyermeki jogok)

Harmadik generációs emberi jog (például diszkrimináció elleni védelem)

Írja le, miről szól a New Yorki Egyezmény, mi a vezérelve?

A New Yorki Egyezmény a gyermekek jogairól szól.

1989. 11. 20.-án készült.

Vezérelve szerint a gyermek mindenképp felett álló érdekét hangsúlyozza.

Írja le, milyen alapjogokat fogalmaz meg az Egyezmény?

- Minden gyermeknek joga van a szeretetre és a gondoskodásra
- Minden gyermek egyenlő

- Minden gyermeknek joga van a megfelelő egészséges enivalóhoz
- Minden gyermeknek joga van az oktatáshoz
- Minden gyermeknek joga van az egészségügyi ellátáshoz
- Minden gyermeknek joga van a játékhoz
- A gyermeket nem szabad dolgoztatni
- A gyermeket nem szabad elhanyagolni
- A gyermekek nem válhatnak szexuális visszaélés áldozatává
- A gyermekeknek joguk van az információhoz

2. feladat

Sorolja fel, milyen kötelességei vannak a gyermeknek a társadalommal, környezetével szemben?

- A gyermekek kötelességteljesítését csak akkor lehet számon kérni, ha nevelésük során lehetőségük volt elfogadni és szeretni saját magukat és környezetüket.
- Gondozása és nevelése érdekében szülőjével köteles együttműködni.
- Köteles képességeinek megfelelően eleget tenni tanulmányainak.
- Köteles tartózkodni az egészségét károsító életmódtól

Sorolja fel, melyek azok a rizikófaktorok, melyek veszélyeztetik a gyermek kötelességteljesítését?

- Saját személyiségében rejlő rizikófaktorok
- Antiszociális viselkedés
- Drogos barátok
- Iskolai kudarcok
- Iskolai tevékenységben való részvétel hiánya
- Barátok befolyása
- Kimaradás az iskolából
- Családi problémák
- Labilis személyiség

Írja le, milyen sajátosságai vannak az 1997. évi XXXI. Törvénynek!

A Gyermekvédelmi törvény szerint a gyermeki jogok védelme minden olyan természetes és jogi személy kötelessége, aki a gyermek nevelésével, oktatásával, ellátásával, ügyeinek intézésével foglalkozik. A Gyermekvédelmi törvény a gyermek alkotmányos jogainak védelmének feladatával megbízza az állampolgári jogok országgyűlési biztosát, kezdeményezi a család és gyermeki jogok miniszteri biztosa hivatalának felállítását, a gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő gyermek jogainak védelme és e jogok érvényesítése érdekében működteti a gyermekjogi képviselő intézményét.

A gyermeki jogok védelme és hatékonysága a jogok képviselőinek többfokozatú megjelenítését igényli:

Társadalmi képviselő szintje (a társadalom viszonya a gyermekhez. Törvényhozás szintje (nemzetközi elvárások). Adminisztratív képviselő (a megvalósítás intézményei), Személyes, egyéni képviselő (a megvalósítás szakemberei). Gyermek önképviselő. Az ENSZ tagállamai sorába azon országok közé tartozunk, ahol a követelmények nagy része a tételes rendelkezésekben szerepel. A nemzeti jogalkotás és a belső joggyakorlat megfelel az előírásoknak, így a gyermekjóléti és gyermekvédelmi rendszer a jogalkotást tekintve alapvetően eleget tesz a nemzetközi dokumentumokban a gyermekfelállított követelményeknek és kívánalmaknak. Fontos a legelhanyagoltabb területeken a gyermeki jogok biztosításának erősítése (szociális biztonsághoz való jog, elhanyagolással, bántalmazással szembeni védelem joga, kisebbségben élő gyermekek jogainak bővítése stb.). Szükséges lenne egy átfogó, a gyermeki jogok biztosítását szolgáló integrált nemzeti politika, az Egyezmény elvárásai szerint szabályozott feladatok teljes körű megvalósítása és ennek ellenőrzése, az Egyezmény elveinek és rendelkezéseinek a társadalom széles körében történő megismertetése, a szakemberek ennek megfelelő képzése, a gyermeki jogok iskolában történő oktatása.

3. feladat

Sorolja fel, milyen kötelességei vannak a szülőnek a gyermekkel szemben!

- A szülő köteles a gyermekével együttműködni.
- A gyermeket az őt érintő kérdésekről tájékoztatni.
- A gyermekének jogai gyakorlásához segítséget adni.
- A gyermeke ellátásában részt vevő hatóságokkal együttműködni.
- Sorolja fel, mire jogosult a szülő, ha gyermeke gyermekvédelmi gondoskodásba került?
- A gyermeke gondozójától, gyámtól rendszeres tájékoztatást adni.
- A gyámhivataltól gyermeke gondozási helyének megváltoztatását kérje.
- A gyermek családba való visszahelyezéséhez segítséget kapjon
- A gyermeke sorsát érintő lényeges kérdésekben meghallgassák
- A gyermekével kapcsolatot tartani

4. feladat

Írja le, milyen lényeges elemei vannak a szülői felügyeleti jognak, magyarázza azokat!

Gondozás, nevelés: A gyermek elhelyezéséről a szülők önmaguk döntenek. A szülői felügyeletet gyakorló szülők jogosultak meghatározni, milyen életpályára készüljön a gyermek.

Törvényes képviselő: A szülőnek joga és kötelessége, hogy kiskorú gyermekét mind személyi, mind vagyoni ügyeiben képviselje.

Vagyonkezelés: A szülőnek joga és kötelessége, hogy a gyermek minden olyan vagyonát kezelje, amely nincs a kezelése alól kivéve.

Gyámrendelés és gyámságból való kizárás joga: A szülők joga, hogy haláluk esetén megnevezzék azt a személyt, aki gyermekük gyámja legyen, illetve kizárják azokat a személyeket, akikkel nem értenek egyet.

Írja le, mit jelent a gyámság intézménye!

A gyámság a szülői felügyelet helyettesítő jogintézménye. Az a gyermek, aki nem áll szülői felügyeleti jog alatt, gyámság alatt áll. Ha a szülők nem élnek vagy nem alkalmasak gyermekük nevelésére, gondozására, törvényes képviselőtének ellátására, gondoskodni kell olyan személyről, aki ezeket a feladatokat ellátja.

Írja le a gyám jogait és kötelességeit, és azt, mit jelent a gyámság felügyelete!

A gyám eltérő rendelkezés hiányában a gyámság alatt állónak gondozója, vagyonának kezelője és törvényes képviselője. A Családjogi törvény a gondozás, vagyonkezelés, a törvényes képviselő körében a gyámot azokkal a jogokkal és kötelezettségekkel ruházza fel, mint a szülői felügyeletet gyakorló szülő. A szülőnek azonban e jogok gyakorlásában és kötelezettségek teljesítésében nagyobb önállósága van, mint a gyámnak. A gyám a gyámhatóság rendszeres felügyelete és ellenőrzése alatt áll. A gyámhivatal a gyám jogkörét megváltoztathatja, intézkedéseit megváltoztathatja. A gyámnak a gyermek gondozása, törvényes képviselőtének ellátása tekintetében rendszeres beszámolási, a vagyonkezelésről évente számadási kötelezettsége van. A gyám a gyermek vagyonának kezelésében ugyanolyan gondosságra köteles, mint amelyet a saját ügyeiben tanúsít. A gyám minden olyan kárért felel, amelyet kötelessége megszegésével a gyámoltjának vétkesen okozott. A gyermek hozzátartozói a gyámi tisztség ellátásához észrevételt tehetnek, gyámhivatal, bíróság előtt a gyermek érdekében fellephetnek. A gyámhivatal a gyermek bármely rokonának kérelmére eljárást indíthat a gyámi intézkedés felülvizsgálatára. A gyámság alatt álló kiskorú megfelelőbb elhelyezésének érdekében a szülők, nagyszülők, nagykorú testvér, szülő testvér pert indíthat.

5. feladat

Írja le, mi a célja a fiatalkorúak felelősségre vonásának!

Elsődleges célja a nevelés. Központi helyen vannak a nevelőintézkedések,

A feladat a megelőzés és a reszocializáció.

Az intézkedéseknek olyannak kell lenniük, hogy a megelőzést szolgálják

Sorolja fel, milyen alapelveknek kell megfelelnie a fiatalkorúakat büntető igazságszolgáltatásnak!

- a büntethetőség alsó határát nem szabad túl alacsonyan megállapítani
- tisztességes, emberi és eredményes bánásmód szükséges fiatalkorúval szemben
- a humanizáció, a fiatal érdekének elsődlegessége
- a speciálprevenció

- a nevelési cél
- tettes központú ítélkezés
- a bűncselekmény súlyán alapuló személyiségarányos szankció
- szabadságelvonásra csak végső estben kerüljön sor
- az intézményekben elhelyezett fiatalok védelemben részesüljenek
- a fiatalok ügyeiben társadalmi (civil) szervezetek segítségét is igénybe kell venni

Írja le a fiatalkorúkra kiszabható szankciókat, soroljon fel példákat!

- Főbüntetések: szabadságvesztés, pénzbüntetés.
- Mellékbüntetések: közügyektől való eltiltás, kitiltás, kiutasítás.
- Intézkedések: megrovás, javítóintézeti nevelés, pártfogó felügyelet

IRODALOMJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

1997. évi XXXI. Törvény

Herczog Mária: Gyermekvédelmi kézikönyv, Közgazdasági és Jogi kiadó, Budapest 2001.

Domszky András: Gyermekvédelmi Szakellátás, Nemzeti Család és Szociálpolitikai Intézet

AJÁNLOTT IRODALOM

Takács Magdolna: Jogi ismeretek, Szociális Szakképzés Könyvtára, Budapest 2003.

MUNKANYAG

A(z) 1868–06 modul 003–as szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
55 761 01 0000 00 00	Csecsemő- és gyermeknevelő- gondozó
54 761 02 0010 54 01	Gyermekotthoni asszisztens
54 761 02 0010 54 02	Kisgyermekgondozó, -nevelő
54 761 02 0100 33 01	Gyermek- és ifjúsági felügyelő
54 761 02 0100 31 01	Házi időszakos gyermekgondozó
33 761 01 0000 00 00	Nevelőszülő

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:

15 óra

MUNKANYAG

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210-1065, Fax: (1) 210-1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató